

Література:

1. Гнатюк М.Р. Закон України "Про туризм": Постатейний коментар. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2006. – 200 с.
2. Державна програма розвитку туризму на 2002 – 2010 року / Затверджено постановою Кабінету Міністрів від 29 квітня 2002 року, № 583.
3. Закон України "Про туризм" // Офіційний вісник України. Щотижневий збірник актів законодавства. – К.: 2003.- №50.- С.34-56.
4. Громыко Г.Л. Статистика. – М.: Изд – во Моск. ун – та, 1981. – 408 с.
5. Єріна А.М., Пальян З.О. Теорія статистики: Практикум. – К.: - Тов. – во "Знання", КОО, 1997. – 325 с.
6. Статистика: Підручник / С.С. Герасименко, А.В. Головач, А.М. Єріна та ін.; За наук. ред. д – ра екон. наук С.С. Герасименко. – К.: КНЕУ, 2000. – 467 с.
7. Статистика: Підручник / А.В. Головач, А.М. Єріна, О.В. Козирев та ін.; За ред. А.В. Головача, А.М. Єріної, О.В. Козирева – К.: КНЕУ, 2000. – 467 с.
8. Статистика: теоретичні засади і прикладні аспекти. Навч. посіб. Р.В. Фецура, А.Ф. Барвінський, В.П. Кічор та ін.; За наук. ред. Р.В. Фецура. – Львів: "Інтелект-Захід", 2003. – 576 с.
9. Соболева Е.А. Статистика туризма: Статистическое наблюдение: Учеб. пособ. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 160 с.
10. Статистичний щорічник України за 2006 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: "Техніка", 2007. – 598 с.
11. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2007 рік / За ред. В. Кирича. – Тернопіль: ГУС, 2008. – 463 с.
12. Туризм в Україні. Статистичний збірник – К.: Державний комітет статистики України, 2006. – 184 с.

Summary:

Jaroslav Maryniak. TOURISM AS OBJECT OF STATISTICAL RESEARCH.

The problems of becoming of statistics of tourism are considered. Basic tourist performance indicators are found out.

Надійшла 06.11.2008р.

УДК 379.85 (1)

Світлана ШЕПЕТЮК

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ, ЯК ОСНОВА ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Під туристськими ресурсами розуміють сукупність природних і соціально-культурних комплексів та їх елементів, що сприяють задоволенню фізіологічних та соціальних потреб людини, відновленню її працездатності і які при сучасній та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях використовуються для прямого й опосередкованого споживання та виробництва рекреаційно-туристських послуг [2].

Мета роботи – характеристика історико-культурних туристичних ресурсів Івано-Франківської області.

Методи дослідження – теоретичний і картографічний аналіз, польові спостереження.

Івано-Франківська область має багату культурно-історичну спадщину. На її території взято під охорону держави 3,5 тис. пам'яток історії та культури.

В області є п'ять міст, що згадуються в давньоруських літописах. Серед них Тисмениця (1143 р.), Снятин (1158 р.), Тлумач (1213 р.), Коломия (1240 р.). Та найдавнішим є Галич, перша згадка про який датується 898 роком. Пізніше він став столицею могутнього Галицького князівства й Галицько-Волинської держави. На базі пам'яток княжого Галича створений національний заповідник „Давній Галич”.

Івано-Франківська область є батьківщиною оспіваних у „Слові о полку Ігоревім” князя Ярослава Осмомисла і княгині Ярославни, а також дівчини-патріотки з Рогатина, що ввійшла в історію під ім'ям Роксолани і як дружина султана відіграла значну роль у політичному житті Туреччини XVI ст. Тут народилися керівник опришківського руху О. Довбуш, сподвижник Б. Хмельницького С. Височан, письменники І. Вагілевич, В. Стефаник, М. Черемшина, Л. Мартович, Марійка Підгірянка, мистецтвознавець С. Гординський,

композитор А. Кос-Анатольський, художник В. Касян, скульптори М. Бринський, Г. Крук, провідні діячі національно-визвольного руху Д. Вітовський, С. Бандера [6].

У нашому краї бували та працювали І. Франко, М. Грушевський. О. Олесь, Д. Січинський, Б. Лепкий, С. Новаківський. М. Коцюбинський, М. Рильський. У 1919 році, коли Станиславів був столицею ЗУНР, тут у різний час побували В. Винниченко, С. Петлюра, Є. Коновалець [6].

Найбільш відомі пам'ятки культури – церква св. Пантелеймона в Шевченковому селі біля Галича, старовинні споруди в самому Галичі та Крилосі, центрі князівства Данила Романовича, замки в Раковцю та Чернелиці, Манявський скит, Благовіщенська церква (1587 р.) в м. Коломия, церква Святого Духа (1598 р.) в м. Рогатин, Успенська церква (Варваринська, 1623 р.) у с. Пістинь Косівського району, церква Різдва Богородиці (XVII ст.) у с. Ворохта Надвірнянського району, церква (XIX ст.) в с. Розсільна Богородчанського району, що збудована без жодного цвяха та інші дерев'яні храми в Дорі та Космачі, монастир в Гошеві. Одне з найтаємничіших місць області – залишки обсерваторії на горі Піп – Іван [3].

На території Івано-Франківської області є ряд залишків замків та фортець, наприклад Манявський скит (XVII ст.) у Богородчанському районі і Галицький замок (XIV ст.) у Галицькому районі, Раковецький і Чернелицький замки (XVII ст.) у Городенківському районі та Пнівський замок (XVII ст.) у Надвірнянському районі.

Характерними рисами практично всіх замкових споруд є фортифікаційні укріплення, високі мури, вали та бійниці. На базі деяких із них створено краєзнавчі, історичні музеї та художні галереї, відкриті для щоденних відвідувань.

В останні роки багато робиться для відновлення та реконструкції замків, які взято під охорону держави.

Таблиця 1.

Історико-архітектурний потенціал Карпатського регіону [53].

Регіон	Кількість пам'яток архітектури, од.								Хронологічний діапазон пам'яток архітектури на території регіону
	Разом	У тому числі							
		Фортифікаційної	культової	житлової	громадянської	виробничої	садово-паркової	малих форм	
Івано-Франківська обл.	1105	16	521	443	95	29	1	-	XII-30-і рр. XX ст.
Карпатський регіон	4879	86	1662	2666	351	87	11	16	-
В % до показника по Україні	36,3	14,9	49,5	43,3	20,6	14,0	11,3	3,7	-

На території Івано-Франківської області знаходиться 22% всіх історико-архітектурних пам'яток Карпатського регіону, зокрема: фортифікаційних історико-культурних пам'яток 18%, а культових пам'яток – 31%. Значно менший відсоток житлових історико-архітектурних пам'яток – близько 17%, на громадські історико-архітектурні пам'ятки припадає близько 27%, виробничих пам'яток – 33%. На території Івано-Франківської області знаходиться одна садово-паркова історико-архітектурна пам'ятка і, на жаль, немає жодної малої форми історико-архітектурних пам'яток. Проте якщо враховувати той факт що в Карпатський регіон входить п'ять областей, то відсоток всіх історико-архітектурних та історико-культурних пам'яток є досить великий.

На території Івано-Франківської області виділяються п'ять історико-етнографічних регіонів: Опілля, Підгір'я, Покуття, Бойківщина та Гуцульщина що надзвичайно цікавить туристів своїми унікальними та своєрідними звичаями, традиціями та своєрідними обрядами.

Крім того, щороку цікавими туристськими центрами міжнародного значення – є центри етнографічної культури, де щороку відбуваються етнічні фестивалі – Коломия, Шешори, Косів, Верховина, Космач.

Історико-культурні ресурси Івано-Франківської області

Умовні позначення:

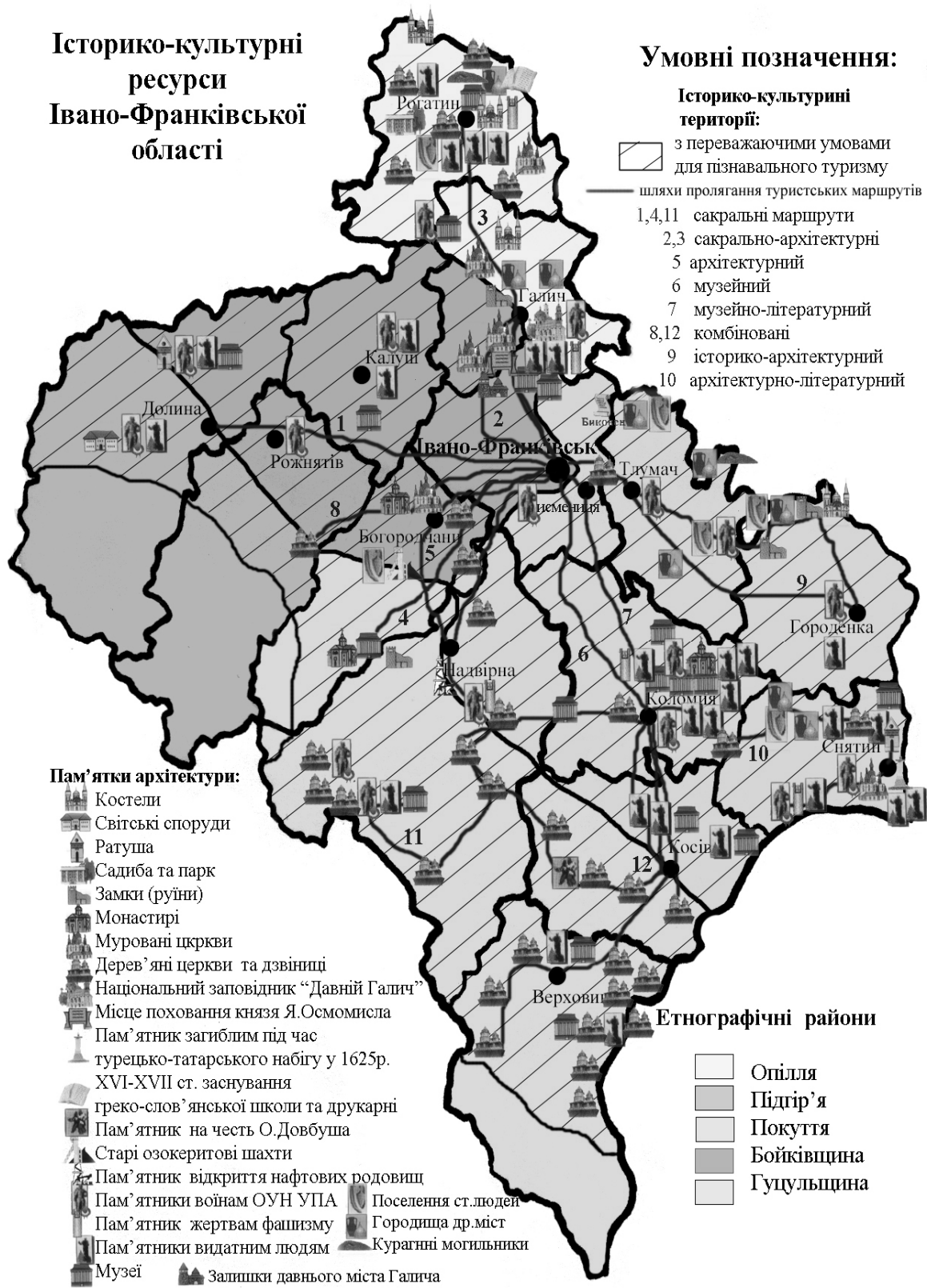

Рис. 1. Історико-культурні ресурси Івано-Франківської області

Легенда до карти Історико-культурні ресурси Івано-Франківської області.

Туристські маршрути Івано-Франківської області**Сакральні маршрути:**

1. м. Івано-Франківськ – с. Гошів (монастир).
2. м. Івано-Франківськ – с. Крилос (фундамент Успенського Собору XII ст., Успенська церква XIII ст.) – с. Шевченкове (церква Св.Пантелеймона XII ст.) – м. Галич – Івано-Франківськ.
3. м. Івано-Франківськ – м. Рогатин (церква Святого Духа XVI ст., пам'ятник Роксолані, храм XVIII ст.).
4. м. Івано-Франківськ – с. Манява (Скит Манявський), монастир 1612 року.
5. м. Івано-Франківськ – м. Надвірна – смт. Делятин – с. Дора (дерев'яна церква XIX ст.) – м. Яремче – смт. Микуличин (церква) – смт. Татарів (церква XIX ст.) – смт. Ворохта (церква XVIII ст.).

Архітектурні маршрути:

1. м. Івано-Франківськ – смт. Богородчани (пам'ятка архітектури XVIII ст.) – м. Надвірна – с. Пнів (замок).

Архітектурно-літературні маршрути:

1. м. Коломия – смт. Гвіздець (костел Бернадинів) – с. Торговиця (народився Лесь Мартович) – с. Русів (народився Василь Стефаник) – м. Снятин – с. Кобаки (народився Марко Черемшина) – смт. Кути – м. Косів – м. Коломия.

Історико-архітектурні маршрути:

1. м. Івано-Франківськ – м. Тисмениця (народився Ігор Княгницький – засновник Скита Манявського) – м. Тлумач – с. Назвисько – с. Раковець (замок) – с. Чернелиця (замок) – м. Городенка (костел) – с. Тишківці (народився В.Шухевич) – м. Обертин – м. Тлумач.

Музейні маршрути:

1. м. Івано-Франківськ – м. Коломия (музей писанки).

Музейно-літературні маршрути:

1. м. Івано-Франківськ – м. Коломия – м. Косів (музей мистецтва, музей Карнелюків) – с. Криворівня (музей І.Франка та Грушевського) – смт. Верховина (музей музичних інструментів) –с. Буркут (місце відпочинку Лесі Українки).

Комбіновані маршрути:

1. м. Івано-Франківськ – смт. Перегінськ (пам'ятник першим мігрантам до Канади Івана Пилипіва та Василя Глиняка) – с. Ясень (пам'ятник тверезості 100 років, народився Іван Вагилевич – діяч Руської трійці) – урочище Ангелово (доменна піч XIX ст.) – урочище Підлюте (метрополітні палати Андрія Шептицького) – урочище Сокіл (сталий табір пластунів).
2. **Комбінований маршрут:** м. Коломия – с. Мишин – с. Стопчатів (народився Дмитро Павличко) – с. Уторопи (народився Тарас Мельничук) – с. Пістинь (церква XVI ст.) – с. Шешори – с. Прокурава – с. Космач – центр народних промислів (музей О.Довбуша) – с. Люча – смт. Яблунів – м. Коломия.

Історичними містами, як центрами туризму є Галич, Яремче, Тисмениця, Снятин, саме на території цим міс є унікальні історичні пам'ятки культури та архітектури.

На території Івано-Франківської області є унікальні сакральні об'єкти: Пнівський монастир, Манявський монастир, Гошівський монастир; Погоня, Крилос, Шевченкове – історичні сакральні об'єкти.

Протягом всього року діють цікаві шоп-тури – тобто туристи мають можливість відвідувати цікаві ринки в Яремче, Ворохті, Косові, Кутах, Космачі.

Туристи із задоволенням знайомляться з пам'ятками, музеями Івано-Франківська, Коломій, проходять стежками славного ватажка карпатських опришків О. Довбуша. Нині опрацьовуються маршрути слідами боїв Української Повстанської Армії, яка найдовше вела боротьбу із загарбниками саме на території нашого краю.

Івано-Франківська область – унікальний в туристичному відношенні край з багатими історико-культурними умовами і ресурсами, різноманітним пам'ятками історії та культури, та різноманітні етнографічні райони які основними при розробці пізнавальних видів туристичних маршрутів.

Література:

1. Атлас Івано-Франківської області СРСР. – К.: ГУГК, 1990. – 32 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 2001. – 395 с.
3. Ващенко О.Т. Природні ресурси західних областей УРСР. – Л.: 1955.
4. Геренчук К.І. Природа Івано-Франківської області. – Львів: Вища школа, 1978. - 250 с.
5. Рекреационные ресурсы и методы их использования. – М: МФГО СССР, 1981.

Summary:

Svitlana Shepetyuk. HISTORICAL AND CULTURAL TOURIST RESOURCES AS A BASIS OF IVANO-FRANKIVSK REGION COGNITIVE TOURISM.

The characteristic of historical and cultural tourist resources with the aim of their usage in tourism is given in the article.

Key words: historical and cultural resources, tourism, types of tourism.

Надійшла 03.08.2008р.

УДК 911.3:379.85

Олена ПОБІГУН

ГРЯЗЬОВІ ВУЛКАНИ КРИМУ ЯК ОБ'ЄКТИ ГЕОТУРИЗМУ

Виникнення грязьових вулканів зумовлено особливостями геологічної будови та нафтогазоносністю Керченського півострова. Грязьові вулкани – це різні за формою природні конусоподібні утворення, з яких постійно або періодично викидаються на поверхню грязьові маси, горючі гази та тверді уламки, ззовні вони нагадують звичайні вулкани. Грязьові вулкани в Криму розташовані тільки на Керченському півострові. На Керченському півострові їх відомо близько 50 видів з відносними висотами до 50м.

Правда не всі ці вулкани діючі. Серед діючих, в свою чергу, є такі, які діють постійно, а є такі, які дають про себе знати з невеликими перервами, періодичні грязьові вулкани.

В складі сопкових грязей – кремнезем, глинозем, червоний залізняк, іони кальцію, магнію. Ці грязі використовуються для виготовлення керамзиту у лікувальних цілях. Найбільш цікаві грязьові сопки Керченського півострова необхідно зберегти як приклади сучасного розвитку рельєфу. З грязьовими і з залізородними відкладами Керченського півострова пов'язано багато рідкісних мінералів. Із більше двохсот мінеральних видів відомих в Криму, десять вперше були знайдені саме тут, на кримській землі. Багато грязьових вулканів є пам'ятками природи, які можуть бути об'єктами в туристичних турах. При насиченості ринку туристичних послуг новий напрям буде доречним і актуальним.

. В світі дуже розвинутий такий вид туризму як геологічний туризм. В Кракові виданий цілий каталог геологічних об'єктів Польщі, які використовують для туристичних маршрутів [1]. У нас подібних праць немає.

Саме грязьові вулкани з найдавніших часів привертати увагу геологів, їм присвятили свої роботи такі видатні учені як Н.І. Андрусов, В.І. Вернадський, К.А. Прокопова, Г.А. Личагіна та інші [2].

Зовні грязьові вулкани дуже подібні до справжніх, проте відрізняються від них значно меншими розмірами та продуктами виверження. Під час їх виверження викидаються глинисті породи, насичені водою й перетворені на грязь різної текучості. Залежно від причин виникнення грязьові вулкани можна поділити на: 1) пов'язані з виділенням горючих газів; 2) пов'язані з проявами магматичного вулканізму і зумовлені викидами магматичних газів.

Грязьові вулкани є досить широко поширеним геологічним явищем. Виверження починаються з вибуху газів в кратері, руйнування пробки кратера і надходження на поверхню потоків напіврідких грязьобрекцій. Одночасно з жерла вулкана викидаються тверді уламки порід, відбувається самозагорання вуглеводневих газів і над кратером з'являється полум'я. Його висота може досягати декількох сотень метрів. Маси грязьобрекцій, що містять велику кількість води, нафти, сірководню і розсіяних сульфідів, розтікаючись на площі, надбудовують старий конус. При цьому об'єми твердих викидів величезні. Виверження вулкана зазвичай триває декілька днів, супроводжується землетрусом, могутнім підземним гулом і розпадається на окремі фази, протягом яких переважають то одні, то інші продукти грязьовулканічної діяльності. Пізніше вулкан надовго затихає. На майданчику кратера